Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

6. veebruar 2025 *

Eelotsusetaotlus – Hilinenud maksmisega võitlemine äritehingute puhul – Direktiiv 2011/7/EL – Ettevõtjatevahelised äritehingud – Artikli 3 lõige 5 – Liikmesriikide kohustus tagada, et ettevõtjate vahel sõlmitud lepingus sätestatud maksetähtaeg ei ole pikem kui 60 kalendripäeva – Lepinguosaliste võimalus kehtestada pikemad maksetähtajad – Tingimus, et selline tähtaeg on lepingus selgesõnaliselt kokku lepitud – Tingimus, et see ei ole võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane – Kumuleeruvad tingimused – Lepingud, mille tingimused määrab kindlaks ainult üks pooltest – Lepingutingimus, millega võlgnik määrab ühepoolselt kindlaks 120-päevase maksetähtaja – Õigusvastasus

Kohtuasjas C-677/22,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicachi (Ida-Katowice rajoonikohus Katowices, Poola) 26. septembri 2022. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. novembril 2022, menetluses

Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe A.

versus

P. S.A.,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: teise koja president K. Jürimäe kolmanda koja presidendi ülesannetes, Euroopa Kohtu president K. Lenaerts kolmanda koja kohtuniku ülesannetes ning kohtunikud N. Jääskinen, M. Gavalec ja N. Piçarra (ettekandja),

kohtujurist: A. Rantos,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– P. S.A., esindajad: J. Janczewski ja A. Paniczek,

– Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

* Kohtumenetluse keel: poola.

– Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller, J. Heitz ja M. Hellmann,

– Euroopa Komisjon, esindajad: G. Gattinara ja M. Owsiany-Hornung,

olles 30. mai 2024. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta direktiivi 2011/7/EL hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul (ELT 2011, L 48, lk 1) artikli 3 lõike 5 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe A. (edaspidi „A.“) ja P. S.A. vahelises kohtuvaidluses sellise lepingutingimuse õiguspärasuse üle, millega P. S.A. määras ühepoolselt kindlaks 120-kalendripäevase maksetähtaja, mida kohaldatakse A-ga sõlmitud lepingutel põhinevatele arvetele.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2011/7

3 Direktiivi 2011/7 põhjendustes 12, 13 ja 28 on märgitud:

„(12) Hilinenud maksmise puhul on tegemist lepingu rikkumisega, mille muudavad enamikus liikmesriikides võlgnike jaoks rahaliselt ahvatlevaks hilinenud maksmise suhtes rakendatavad madalad või puuduvad viivisemäärad ja/või aeglane sissenõudmismenetlus. Et sellist suundumust muuta ja hilinenud maksmist vältida, on vaja otsustavat tegutsemist õigeaegse maksmise kultuuri suunas, sealhulgas seda, et viivise nõudmise õiguse välistamist tuleks alati pidada äärmiselt ebaõiglaseks lepingutingimuseks või tavaks. Kõnealune suundumus peaks hõlmama ka erisätete kehtestamist maksetähtaegade […] kohta […].

(13) Seepärast tuleks ettevõtjate omavaheliste lepingute puhul kehtestada üldreeglina maksetähtajaks kõige enam 60 kalendripäeva. Siiski võib esineda olukordi, kus ettevõtjad vajavad pikemat maksetähtaega, näiteks juhul, kui ettevõtjad soovivad pakkuda oma klientidele maksetähtpäeva edasilükkamise võimalust. Seetõttu peaks jääma osalistele võimalus leppida selgelt kokku 60 kalendripäevast pikemates maksetähtaegades, kuid seda tingimusel, et selline pikendamine ei ole võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane.

[…]

(28) Käesolev direktiiv peaks keelama lepinguvabaduse kuritarvitamise võlausaldaja kahjuks. Seega kui lepingutingimus või tava, mis on seotud maksetähtpäeva või -tähtajaga, […] ei ole võlgniku suhtes kehtivate tingimuste taustal põhjendatud või selle peamine eesmärk on tagada võlgnikule täiendav maksevalmidus võlausaldaja arvelt, võib seda käsitleda kõnealuse kuritarvitamisena. […] Käesolev direktiiv ei tohiks mõjutada siseriiklikke sätteid, mis käsitlevad lepingute sõlmimise mooduseid […]“.

4 Direktiivi artikli 1 „Sisu ja reguleerimisala“ lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on võidelda hilinenud maksmisega äritehingute puhul, et tagada siseturu nõuetekohane toimimine, edendades seega ettevõtjate ja eelkõige [väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate] konkurentsivõimet.“

5 Direktiivi artiklis 2 „Mõisted“ on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „äritehingud“ – ettevõtjatevahelised või ettevõtjate ja riigiasutuste vahelised tehingud, mille tulemuseks on kaupade tarnimine või teenuste osutamine tasu eest;

2) „riigiasutus“ – igasugune ostja vastavalt [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivi 2004/17/EÜ, millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused (ELT 2004, L 134, lk 1; ELT eriväljaanne 06/07, lk 19),] artikli 2 lõike 1 [punktis a] ja [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivi 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta (ELT 2004, L 134, lk 114; ELT eriväljaanne 06/07, lk 132)] artikli 1 lõikes 9 esitatud määratlusele, olenemata lepingu objektist või maksumusest;

3) „ettevõtja“ – organisatsioon, mis ei ole riigiasutus ning mis tegeleb iseseisva majandus- või kutsetegevusega (ka siis, kui sellega tegeleb üks isik);

4) „hilinenud maksmine“ – maksmine, mida ei ole tehtud lepingukohase või seadusjärgse maksetähtaja jooksul ning mis vastab artikli 3 lõikes 1 […] kehtestatud tingimustele;

5) „viivis“ – seadusjärgne viivis (viivitusintress) või viivis, mille määra suhtes on ettevõtjad eraldi kokku leppinud ning mille suhtes kohaldatakse artiklit 7;

6) „seadusjärgne viivis“ – maksmisega hilinemise korral makstav lihtintress, mis vastab viiteintressimäärale, millele on lisatud vähemalt kaheksa protsendipunkti;

[…]“.

6 Direktiivi 2011/7 artikli 3 „Ettevõtjatevahelised tehingud“ lõigetes 1, 3 ja 5 on ette nähtud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et ettevõtjatevaheliste tehingute puhul on võlausaldajal õigus saada hilinenud maksmise korral viivist ilma vastavat meeldetuletust esitamata, kui on täidetud järgmised tingimused:

a) võlausaldaja on täitnud oma lepingujärgsed ja õiguspärased kohustused ning

b) võlausaldaja ei ole saanud makstavat summat õigel ajal, välja arvatud juhul, kui võlgnik ei ole viivituse eest vastutav.

[…]

3. Kui lõikes 1 nimetatud tingimused on täidetud, tagavad liikmesriigid järgmise:

a) võlausaldajal on õigus saada hilinenud maksmise korral viivist alates päevast, mis järgneb lepingus kindlaksmääratud maksetähtpäevale või maksetähtaja lõpule;

[…]

5. Liikmesriigid tagavad, et lepinguga ette nähtud maksetähtajad ei ole pikemad kui 60 kalendripäeva, välja arvatud juhul, kui lepingus on selgesõnaliselt teisiti kokku lepitud ja see ei ole võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane artikli 7 tähenduses.“

7 Direktiivi 2011/7 artikli 7 „Ebaõiglased lepingutingimused ja tavad“ lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid sätestavad, et kui lepingutingimus või tava, mis on seotud maksetähtpäeva või -tähtajaga, […] on võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane, siis see kas ei ole jõustatav või annab alust kahjuhüvitise nõudmiseks.

Et otsustada, kas lepingutingimus või tava on võlausaldaja suhtes esimese lõigu tähenduses äärmiselt ebaõiglane, võetakse arvesse kõiki juhtumi asjaolusid, kaasa arvatud:

[…]

c) seda, kas võlgnikul on objektiivseid põhjuseid kalduda kõrvale […] maksetähtajast, nagu on osutatud artikli 3 lõikes 5[…]

[…]“.

Direktiiv 2014/25/EL

8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ (ELT 2014, L 94, lk 243), artikli 3 lõigetes 1 ja 4 on sätestatud:

„1. Käesoleva direktiivi kohaldamisel on „avaliku sektori hankijad“ riik, piirkondlikud või kohalikud omavalitsused, avalik-õiguslikud isikud, ühe või mitme sellise omavalitsuse või avalik-õigusliku isiku moodustatud ühendused.

[…]

4. Mõiste „avalik-õiguslik isik“ tähendab isikut, mis vastab kõigile järgmistele tingimustele:

a) see on moodustatud konkreetse eesmärgiga rahuldada vajadusi üldistes huvides ning sellel ei ole tööstuslikku ega ärilist iseloomu;

b) see on juriidiline isik ja

c) seda rahastavad põhiliselt riik, piirkondlikud või kohalikud omavalitsused või muud avalik-õiguslikud isikud; või selle juhtimine toimub kõnealuste avalik-õiguslike isikute järelevalve all; või selle haldus-, juhtimis- või järelevalveorgani liikmetest üle poole on määranud riik, piirkondlik või kohalik omavalitsus või muud avalik-õiguslikud isikud."

Poola õigus

9 8. märtsi 2013. aasta seaduse ülemäärase hilinemisega võitlemise kohta äritehingute puhul (ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych; *Dz. U.* 2013, jrk nr 403) enne 1. jaanuari 2020 kehtinud redaktsioonis (edaspidi „8. märtsi 2013. aasta seadus") oli artikkel 7 sõnastatud järgmiselt:

„1. Äritehingute puhul, välja arvatud tehingud, kus võlgnik on avalik-õiguslik asutus, on võlausaldajal õigus ilma meeldetuletuseta saada seadusjärgset viivist hilinenud maksmise korral äritehingute eest, välja arvatud juhul, kui pooled on kokku leppinud kõrgemas viivisemääras, ajavahemiku eest alates rahalise kohustuse maksetähtpäevast kuni tasumise kuupäevani, kui kumulatiivselt on täidetud järgmised tingimused:

1) võlausaldaja on oma kohustuse täitnud;

2) võlausaldaja ei ole saanud makset lepingus kokkulepitud aja jooksul.

2. Lepingus sätestatud maksetähtaeg ei tohi olla pikem kui 60 päeva alates arve või kauba kättetoimetamist või teenuse osutamist kinnitava dokumendi võlgnikule üleandmise kuupäevast, välja arvatud juhul, kui pooled on lepingus selgesõnaliselt teisiti kokku leppinud ja kui selline tingimus ei ole võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane.

3. Kui lepingus sätestatud maksetähtaeg on pikem kui 60 päeva alates arve või kauba kättetoimetamist või teenuse osutamist kinnitava dokumendi võlgnikule kättetoimetamisest ja lõikes 2 osutatud tingimus ei ole täidetud, on oma kohustuse täitnud võlausaldajal 60 päeva möödumisel õigus saada lõikes 1 nimetatud intressi."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

10 Poola õiguse alusel asutatud äriühing P., kes tegeleb kivisöe kaevandamise ja müügiga, sõlmis Poola õiguse alusel asutatud äriühinguga A., kes tegeleb kaevandusseadmete tootmisega, mitu lepingut kaevandusmasinate osade tarnimiseks (edaspidi „kõnealused lepingud").

11 Mõni neist lepingutest on sõlmitud oksjonil, mis korraldati P. hallataval veebilehel, kus olid avaldatud lepingutingimused. Ülejäänud lepingud on sõlmitud (avaliku või muu) pakkumismenetluse teel. Mõlemal juhul määras P. ühepoolselt kindlaks pooltevahelise lepingu tingimused, sealhulgas 120-päevase maksetähtaja, mis hakkas kulgema kuupäevast, mil P. sai arve kätte.

12 P. tasus kõnealuste lepingute alusel 354 arvet 120–122 päeva jooksul alates nende kättesaamise kuupäevast. Seejärel saatis A. talle kokkuvõtliku raamatupidamisteatise summade kohta, mis tema hinnangul kuuluvad tasumisele viivise ja kindlasummalise hüvitisena sissenõudmiskulude eest.

13 A. esitas 31. detsembril 2021 Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicachile (Ida-Katowice rajoonikohus Katowices, Poola), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus, avalduse nõudega mõista P-lt välja 13 702,99 Poola zlotti (PLN) (ligikaudu 3100 eurot), millele lisandub seadusjärgne viivis alates avalduse esitamisest kuni tasumise kuupäevani, ning kindlasummaline hüvitis sissenõudmiskulude eest summas 4473,04 zlotti (ligikaudu 975 eurot). Ajavahemiku eest alates 61. päevast pärast vaidlusaluste arvete kättetoimetamise kuupäeva kuni arvete tegeliku tasumise kuupäevani arvutas A. viivise vastavalt 8. märtsi 2013. aasta seaduse artikli 7 lõikele 2, millega on Poola õiguskorda üle võetud direktiivi 2011/7 artikli 3 lõige 5.

14 A. väidab artiklil 7 põhineva intressinõude põhjendamiseks, et P. määras 120-päevase maksetähtaja ühepoolselt kindlaks hankedokumentidele lisatud lepinguvormis, mis avaldati tema veebilehel. Selles tähtajas ei ole pooled kunagi kokku leppinud, vaid see on tingitud P. turgu valitsevast seisundist lepingulises suhtes. Samamoodi oli P. ühepoolselt kindlaks määranud pakkumismenetluses osalemise tingimused, sealhulgas 120-päevase maksetähtaja. A. oli oma majandusliku olukorra tõttu sunnitud sõlmima kõnealused lepingud, ilma et ta oleks kunagi jõudnud P-ga kokkuleppele tähtaja lühendamises 60 kalendripäevani. Neil asjaoludel ei saa sellist lepingutingimust pidada selliseks, milles lepingupooled on selgesõnaliselt kokku leppinud direktiivi 2011/7 artikli 3 lõike 5 tähenduses.

15 Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicachi (Ida-Katowice rajoonikohus Katowices) kohtusekretär andis 26. jaanuaril 2022 P. suhtes välja maksekäsu, millega rahuldas A. avalduse tervikuna.

16 P. esitas maksekäsu peale vastuväite, vaidlustades 8. märtsi 2013. aasta seaduse artikli 7 alusel arvutatud intressi osas, milles arved olid tasutud 120 päeva jooksul alates nende kättetoimetamisest, nagu tuleneb kõnealustest lepingutest. P. sõnul on A. selle tähtajaga nõustunud, kui ta pärast hankedokumentidega tutvumist ja pärast seda, kui ta oli välja valitud, sõlmis mitu lepingut, milles ta on seda tähtaega kinnitanud. See tähtaeg ei saa olla võlausaldajale kahjulik, kuna ta oli kindel, et müüb oma teenused, saab tulu ja säilitab oma maksevalmiduse.

17 Põhikohtuasja lahendamiseks peab eelotsusetaotluse esitanud kohus vajalikuks kindlaks teha, kas kõnealustes lepingutes ette nähtud 60 kalendripäevast pikem maksetähtaeg alates kuupäevast, mil arve võlgnikule kätte toimetati, on määratud kindlaks kooskõlas direktiivi 2011/7 artikli 3 lõikes 5 sätestatud esimese tingimusega, mille kohaselt peab mis tahes maksetähtaeg, mis on pikem kui 60 kalendripäeva, olema „lepingus […] selgesõnaliselt […] kokku lepitud“.

18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus toob ühelt poolt esile, et vaidlusalused lepingutingimused, sealhulgas 120-päevase maksetähtaja tingimuse, määras ühepoolselt kindlaks P. Teiselt poolt osutab ta, et ainus võimalus vaidlustada need tingimused, mis piirduvad kõnealuste lepingutega, mis on sõlmitud avaliku hankemenetluse tulemusena, oleks kaebus Krajowa Izba Odwolawcza (riiklik vaidlustuskomisjon, Poola) esimehele, mida A. ei ole esitanud.

19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kaldub arvama, et direktiivi 2011/7 artikli 3 lõikes 5 ette nähtud esimene tingimus ei ole täidetud, kui lepingutingimus, mis näeb ette pikema maksetähtaja kui 60 kalendripäeva, sisaldub lepingus, mille tingimused määrab kindlaks ainult üks lepingupooltest.

Sama kohus on seisukohal, et kuigi lepingutingimused võib üldjuhul kindlaks määrata üks pooltest, kes koostab need varem või kasutab lepinguvormi, kusjuures teine pool piirdub nendega nõustumisega nagu tüüplepingu puhul, on artikli 3 lõikega 5 siiski välistatud 120-päevase maksetähtaja sellisel viisil kindlaks määramine. Kuna selline tähtaeg on erandlik, peaks võlausaldajale olema teada vähemalt põhjused, miks võlgnik soovib selle kindlaks määrata, ning tal peaks olema võimalus esitada oma argumendid, et kõnealune tähtaeg ei oleks pikem kui 60 kalendripäeva.

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab ühtlasi, et asjaolust, et liikmesriigi ametiasutuses on võimalik vaidlustada lepingutingimus, millega riigihankemenetluse tulemusel sõlmitud lepingus määratakse pikem maksetähtaeg kui 60 kalendripäeva, ei piisa, et asuda seisukohale, et direktiivi 2011/7 artikli 3 lõikes 5 ette nähtud esimene tingimus on täidetud, kuna selline vaidlustamine lõpeb „lepinguvälise üksuse suveräänse otsusega“ kohaldatava maksetähtaja kohta.

21 Lõpuks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et esimese tingimuse sellist tõlgendust toetab artikli 3 lõikes 5 ette nähtud teine tingimus, mille kohaselt ei tohi selgesõnaline lepingutingimus – mille alusel maksetähtaeg on pikem kui 60 kalendripäeva, erandina üldreeglist, mille kohaselt on maksimaalne maksetähtaeg 60 kalendripäeva – olla „võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane [selle direktiivi] artikli 7 tähenduses“. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates tuleb selleks, et kõnealustele lepingutele saaks sellist hinnangut anda, arvesse võtta võlausaldaja majanduslikku olukorda lepingute sõlmimise ajal.

22 Neil asjaoludel otsustas Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach (Ida- Katowice rajoonikohus Katowices) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas direktiivi [2011/7] artikli 3 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et pikema kui 60-[kalendri]päevase maksetähtaja ettevõtjate vahel selgesõnaliselt kokkuleppimine saab puudutada ainult lepinguid, mille puhul ei ole lepingutingimusi kindlaks määranud ainult üks lepingupooltest?“

Menetlus Euroopa Kohtus

23 Arvestades Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 osutatud poolte ja huvitatud isikute kirjalikke seisukohti, mis puudutavad eelkõige P. võimalikku käsitamist „riigiasutusena“ direktiivi 2011/7 artikli 2 punkti 2 tähenduses, saatis Euroopa Kohus eelotsusetaotluse esitanud kohtule teabetaotluse, paludes tal kinnitada, et see äriühing on „ettevõtja“ kõnealuse direktiivi artikli 2 punkti 3 tähenduses, ja täpsustada kriteeriume, mille alusel teda on sellena käsitatud, selleks et teha kindlaks, kas põhikohtuasi kuulub tõepoolest selle direktiivi artikli 3 lõike 5 kohaldamisalasse, mis käsitleb ettevõtjatevahelisi tehinguid, mitte sama direktiivi artikli 4 lõike 4 kohaldamisalasse, mis käsitleb ettevõtjate ja riigiasutuste vahelisi tehinguid.

24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kinnitas oma vastuses, mis saabus Euroopa Kohtusse 4. oktoobril 2023, et P. on „ettevõtja“ artikli 2 punkti 3 tähenduses.

Eelotsuse küsimuse analüüs

Vastuvõetavus

25 Saksamaa valitsus väidab, et eelotsusetaotlus on vastuvõetamatu, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole õiguslikult piisavalt tõendanud, et otsus, mille ta peab põhikohtuasjas tegema, sõltub vastusest eelotsuse küsimusele. Saksamaa valitsuse sõnul ei sea eelotsusetaotluse esitanud kohus oma otsust sõltuvusse ainult sellest, kas kõnealustes lepingutes ette nähtud 120-päevane maksetähtaeg on selgesõnaliselt kokku lepitud direktiivi 2011/7 artikli 3 lõike 5 tähenduses, vaid ka sellest, kas selline tähtaeg on võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane selle sätte tähenduses, võtmata siiski selles osas seisukohta ja puudutamata seda õigusküsimust oma küsimuses.

26 ELTL artiklis 267 sätestatud Euroopa Kohtu ja liikmesriigi kohtute koostöö raames on ainult põhikohtuasja menetleval ja selles tehtava lahendi eest vastutaval liikmesriigi kohtul õigus põhikohtuasja erisusi arvestades hinnata nii eelotsuse vajalikkust oma otsuse tegemiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatava küsimuse asjakohasust. Järelikult, kui küsimus on esitatud liidu õigusnormi tõlgendamise või kehtivuse kohta, eeldatakse selle asjakohasust ja Euroopa Kohus on üldjuhul kohustatud vastama. Euroopa Kohus võib seega keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast ainult siis, kui on ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendusel või kehtivuse hindamisel puudub igasugune seos põhikohtuasja tegelike asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda talle esitatud küsimusele tarvilik vastus (vt selle kohta 22. novembri 2022. aasta kohtuotsus Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (väljasaatmine – meditsiiniline kanep), C-69/21, EU:C:2022:913, punkt 41, ning 11. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Inditex, C-361/22, EU:C:2024:17, punktid 28 ja 29).

27 Käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kuidas tõlgendada direktiivi 2011/7 artikli 3 lõiget 5, et teha kindlaks, kas tingimust, mis sisaldub lepingutes, mida ta võrdsustab tüüplepingutega ja millega võlgnik määras lepingute alusel tasumisele kuuluvatele arvetele ühepoolselt 120-päevase maksetähtaja selles sättes ette nähtud 60 päeva asemel, võib pidada „lepingus […] selgesõnaliselt teisiti kokku lepitud“ tingimuseks selle sätte tähenduses, ning teha otsus A. nõude kohta maksta nende lepingute alusel tasumisele kuuluvatelt summadelt viivist.

28 Järelikult on käesolev eelotsusetaotlus vastuvõetav.

Sisulised küsimused

29 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas direktiivi 2011/7 artikli 3 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes sisalduva väljendiga „lepingus […] selgesõnaliselt teisiti kokku lepitud“ on vastuolus võlgniku poolt ühepoolselt kindlaks määratud lepingutingimus, milles ette nähtud maksetähtaeg on pikem kui 60 kalendripäeva.

30 Direktiivi 2011/7 artikli 3 lõike 5 kohaselt tagavad liikmesriigid, et lepinguga ette nähtud maksetähtajad ei ole pikemad kui 60 kalendripäeva, välja arvatud juhul, kui lepingus on selgesõnaliselt teisiti kokku lepitud ja see ei ole võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane selle direktiivi artikli 7 tähenduses.

31 Artikli 3 lõige 5 võimaldab seega teha erandi selles ette nähtud maksimaalsest 60 kalendripäeva pikkusest maksetähtajast, kui on täidetud kaks kumulatiivset tingimust. Esiteks peab see tähtaeg olema „lepingus […] selgesõnaliselt […] kokku lepitud“. Teiseks ei saa selliselt kokku lepitud tähtaeg olla „võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane [selle direktiivi] artikli 7 tähenduses“.

32 Kuna artikli 3 lõige 5 võimaldab teha erandi lepinguga ette nähtud maksimaalsest 60 kalendripäeva pikkusest maksetähtajast, tuleb seda tõlgendada kitsalt (vt analoogia alusel 13. juuni 2024. aasta kohtuotsus D. (mootori konstruktsiooniviga), C-411/23, EU:C:2024:498, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 Mis puudutab esimest kumulatiivset tingimust, mida esitatud küsimus käsitleb, siis kuna direktiivi 2011/7 artikli 3 lõikes 5 ei ole väljendi „lepingus […] selgesõnaliselt teisiti kokku lepitud“ tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramiseks sõnaselgelt viidatud liikmesriikide õigusele, tuleneb nii liidu õiguse ühetaolise kohaldamise nõudest kui ka võrdsuse põhimõttest, et seda tähendust ja ulatust tuleb üldjuhul tõlgendada kogu Euroopa Liidus autonoomselt ja ühetaoliselt, kusjuures ei tule arvesse võtta mitte ainult selle väljendi sõnastust, vaid ka selle sätte konteksti, milles väljend esineb, ning selle sätte ja liidu õigusakti eesmärke, mille osa väljend on (vt selle kohta 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus RL (hilinenud maksmisega võitlemise direktiiv), C-199/19, EU:C:2020:548, punkt 27, ja 1. detsembri 2022. aasta kohtuotsus X (meditsiinilise varustuse tarnimine), C-419/21, EU:C:2022:948, punkt 21).

34 Kuigi direktiivi 2011/7 artikli 3 lõike 5 sõnastus üksi ei võimalda kindlaks teha, kas lepingutingimust, millega määratakse pikem maksetähtaeg kui 60 kalendripäeva ja mis on sätestatud lepingus, mille sisu on võlgnik ühepoolselt ja täielikult kindlaks määranud, võib pidada „lepingus […] selgesõnaliselt teisiti kokku lepitud“ tingimuseks selle sätte tähenduses, eeldab selgesõnalise tingimuse nõue siiski seda, et võttes arvesse kõiki lepingudokumente ja lepingus sisalduvaid tingimusi, on võimalik tuvastada, et lepingupooled on väljendanud ühist tahet olla seotud just tingimusega, millega on määratud maksimaalne maksetähtaeg, mis teeb erandi nimetatud sättes ette nähtud 60 kalendripäeva pikkusest maksetähtajast.

35 Direktiivi 2011/7 artikli 3 lõige 5 nõuab seega lepingu sõlmimisel poolte ühist tahteavaldust, mis läheb kaugemale pelgast sellise tähtaja selgesõnalisest nimetamisest lepingutingimuses, olenemata sellest, kas leping, milles see tingimus sisaldub, on täielikult või osaliselt tüüpleping või sellega sarnane leping.

36 Selline nõue ei ole täidetud mitte ainult siis, kui pooled on selles tingimuses eraldi kokku leppinud, vaid eelkõige tüüplepingu raames ka siis, kui üks pooltest on asjaomast tingimust lepingudokumentides rõhutanud nii, et see on muudest lepingutingimustest selgelt eristatav, tuues esile, et tegemist on erandiga, ja võimaldades seega teisel lepingupoolel sellega kõigist asjaoludest teadlikuna nõustuda.

37 Direktiivi 2011/7 artikli 3 lõike 5 selline tõlgendus on kooskõlas nii direktiivi üldiste eesmärkidega kui ka eelkõige selle sätte aluseks oleva eesmärgiga.

38 Nagu nähtub selle direktiivi artikli 1 lõikest 1, arvestades põhjendust 12, on direktiivi eesmärk võidelda hilinenud maksmisega äritehingute puhul ja luua õigeaegse maksmise kultuur, et tagada siseturu nõuetekohane toimimine, edendades seega eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõimet (vt selle kohta 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus RL (hilinenud maksmisega võitlemise direktiiv), C-199/19, EU:C:2020:548, punkt 35).

39 Lisaks tuleneb sama direktiivi põhjendusest 13, et direktiivi artikli 3 lõige 5 väljendab neid eesmärke, kuna selle sätte eesmärk on tõhusalt kaitsta võlausaldajat võlgniku hilinenud maksmise eest, kehtestades maksetähtaja, mis ei ole pikem kui 60 kalendripäeva ja millest võib erandi teha vaid siis, kui on täidetud kaks selles sättes nimetatud kumulatiivset tingimust, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 31.

40 Lõpuks tuleb meelde tuletada, et direktiivi 2011/7 artikli 3 lõike 5 kohaselt peab võlausaldaja ja võlgniku selgesõnalisest kokkuleppest tulenev 60 kalendripäevast pikema maksetähtaja määramine vastama ka selles sättes ette nähtud teisele tingimusele. Nii ei tohi see tingimus olla „võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane [selle direktiivi] artikli 7 tähenduses“. Nimelt nähtub direktiivi põhjendusest 28, et direktiiv keelab lepinguvabaduse kuritarvitamise võlausaldaja kahjuks. Seega on liikmesriigid vastavalt direktiivi artikli 7 lõikele 1 kohustatud sätestama, et äärmiselt ebaõiglane lepingutingimus kas ei ole jõustatav või annab võlausaldajale alust nõuda selle kohaldamisega tekitatud kahju hüvitamist.

41 Direktiivi 2011/7 artikli 7 lõike 1 teise lõigu punktide a–c kohaselt tuleb selleks, et teha kindlaks, kas lepingutingimus on võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane, arvesse võtta kõiki juhtumi asjaolusid, kaasa arvatud mis tahes jämedat kõrvalekallet heast kaubandustavast, mis on vastuolus hea usu ja ausa käitumisega, kaupade või teenuste laadi ning muu hulgas asjaolu, kas võlgnikul on objektiivne põhjus kalduda kõrvale direktiivi 2011/7 artikli 3 lõikes 5 osutatud maksetähtajast.

42 Viimati nimetatud nõudest tuleneb eelkõige, et sõltumata võlgniku võimalikust valitsevast majanduslikust seisundist suhetes võlausaldajaga on täielikult tagatud võlausaldaja tõhus kaitse võlgniku poolt 60 kalendripäevast pikemat maksetähtaega ette nägeva lepingutingimuse põhjendamatu kasutamise eest, isegi kui see tingimus tuleneb selgesõnalisest kokkuleppest, mis vastab käesoleva kohtuotsuse punktides 34 ja 35 osutatud tingimustele.

43 Käesoleval juhul väidab A. – kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist – esiteks seda, et tal ei olnud kunagi võimalik pidada läbirääkimisi 120-päevase maksetähtaja tingimuse üle, mis sisaldus P. koostatud hankedokumentidele lisatud lepinguvormis, ja teiseks seda, et kõnealuseid lepinguid sai sõlmida alles pärast seda, kui A. oli nõustunud P. ühepoolselt kindlaks määratud tingimustega.

44 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on esiteks kontrollida, kas kõiki lepingudokumente ja lepingus sisalduvaid tingimusi arvesse võttes on võimalik tuvastada, et A. ja P. on teinud ühise tahteavalduse siduda end just nimelt lepingutingimustega, mis näevad ette direktiivi 2011/7 artikli 3 lõikes 5 ette nähtud 60 kalendripäeva pikkusest maksetähtajast erandit tegeva tähtaja. Teiseks tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul kontrollida, kas direktiivi artiklis 7 nimetatud asjaolusid arvestades võib viimati nimetatud tingimuste kasutamine olla A. suhtes äärmiselt ebaõiglane, ning vajaduse korral teha sellest järeldused, mis on liikmesriigi õiguses selleks ette nähtud.

45 Kõiki eeltoodud põhjendusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 2011/7 artikli 3 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes sisalduva väljendiga „lepingus […] selgesõnaliselt teisiti kokku lepitud“ on vastuolus see, et võlgnik määrab ühepoolselt kindlaks lepingutingimuse, milles ette nähtud maksetähtaeg on pikem kui 60 kalendripäeva, välja arvatud juhul, kui kõiki lepingudokumente ja lepingus sisalduvaid tingimusi arvesse võttes on võimalik tuvastada, et lepingupooled on teinud ühise tahteavalduse siduda end just nimelt asjaomase tingimusega.

Kohtukulud

46 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta direktiivi 2011/7/EL hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul artikli 3 lõiget 5

tuleb tõlgendada nii, et

selles sättes sisalduva väljendiga „lepingus […] selgesõnaliselt teisiti kokku lepitud“ on vastuolus see, et võlgnik määrab ühepoolselt kindlaks lepingutingimuse, milles ette nähtud maksetähtaeg on pikem kui 60 kalendripäeva, välja arvatud juhul, kui kõiki lepingudokumente ja lepingus sisalduvaid tingimusi arvesse võttes on võimalik tuvastada, et lepingupooled on teinud ühise tahteavalduse siduda end just nimelt asjaomase tingimusega.

Allkirjad